

Modernism In the two stories of " Two camps" and " Catch the wind" of the writer Micah Yusuf Berdiche

Lect. Jumaah M.Turki

University of Baghdad, College of Languages,

Dept. Hebrew Language.

Email:jmtam9251@gmail.com

Abstract:

Modernism appeared in Hebrew literature at the beginning of the twentieth century. If we want to determine the history of its development, it will be between the years 1899-1900 in which Micah Yusuf Berdichevsky published his novels, "Two Camps" and "Catch the Wind", which had a far-reaching impact on a generation of young writers. The concept of modernity refers to the cultural response to changes that occurred in Western society after the Industrial Revolution. The definition of modernism in the cultural and historical sense in general is that new artistic and literary methods developed in the decades before the First World War when artists rebelled against the 19th century standards in these regions in an attempt to present what they thought was a more realistic emotional image of what people really thought and felt. Modernism developed at the end of the 19th century and was rooted in the idea that "traditional" forms of art, literature, social organization, and everyday life were obsolete, and there was a need to get rid of these forms and reinvent culture from trade to philosophy. However, the reality of modernism is a more serious intellectual trend than liberalism, secularism and Marxism, and all that humanity has known of the destructive doctrines, which embraces all these doctrinal beliefs. More clearly, it is the new trend that constitutes a complete revolution for all that has been and what is in society. In the sense of social, political, economic, religious and radical change.

Keywords: modernism, industrial revolution, First World War, serious intellectual trend, comprehensive revolution, Social, political, economic, religious, and artistic change.

الحدائة في قصتي " معسكرين " و " قبض الريح " للقااص ميخا يوسف

برديتشفسكي

م: جمعه محسن تركي جامعة بغداد،

كلية اللغات، قسم اللغة العبرية

מיכה יוסף ברדיצ'בסקי (1865-1921) , 'נביא המודרניזם' כהגדרתו של יגאל שוורץ, הוא קרא לבחינה מחודשת של ערכים יהודיים, ומ- 1899 ואילך הוא תיאר את המתחים ההרסניים בקהילות השטעטל - (עיר יהודית קטנה או כפר במזרח אירופה. מנהיגים ציוניים ראשונים אלה ידעו, כמובן, שהדת שמרה על הזהות היהודית בגטאות ובשטעטלס של אירופה, אך במדינה היהודית המודרנית הם חשו כי לא יהיה צורך בה (העולם הלא-יהודי הם דחו ועדם דוחים נישואי-תערובת הם הקימו חומה ועוד חומה לשמר את קיומם הנבדל ובנו בעצמם את הגטו שלהם השטעטל) [גולדמן, נהום, 1978: 14].

[translate.google.iq]. עוד קודם לכן, בשנת 1896, פורסם מרדכי זאב פירברג סיפור שנקרא "ליל אביב". למרות ההבדלים התהומיים בין תפיסות העולם התרבותיות והאונטולוגיות של שני הסופרים הללו, שניהם מתארים דילמה דומה של היהודי הנקרע בין אימוץ רגע משמעותי של שינוי תרבותי ובין דבקותו בקהילתיות היהודית. כבר אז היה ברור כי זהו שילוב בלתי אפשרי. [אברמסון, גלנדה, 2009: 102].

מספר, מבקר, חוקר והוגה-דעת עברי. נולד במז'יבוז' (פודוליה). בן למשפחה חסידית. בן חמש היה ברדיצ'בסקי. כשאביו הרב עבר לגור לדובובה (פלך קירב). בעיירה זו עברה עליו ילדותו. נתייתם מאמו כשהיה בן אחת-עשרה, יולבית באה אם חורגת. נשא אשה כשהיה בן 17 וישב בבית חותנו. בסתר התחיל מעיין בספרי-השכלה. מבית חותנו יצא לשיבת וולוז'ין. יצא למקומות שונים בדרום-רוסיה. השתתף באודיסה ובה שקד על לימודי-חול. ב-1890 יצא לגרמניה. למד פילוסופיה בברסלו. ואחרי-כן בברלין ובברן, שבה הוכתר בתואר דוקטור לפילוסופיה (1886). מברן שב ברדיצ'בסקי לברלין. זמן-מה עשה במזרח-אירופה, במחוז מולדתו, ואח"כ ישב בברסלאו עד 1911. השנה שבה עבר לברלין. [שאנן, אברהם, 1978: 130, 131].

"בגיל רך הובא לדובובה, שבה נתמנה אביו לרב. ב' קיבל חינוך מסרתי ב"חדר" התחיל קורא בספרי-השכלה ובהשפעתם עזב את הישיבה "בוולוז'ין... [האנציקלופדיה העברית כללית-יהודית וארצישראלית, 1964: 64].

החוקר הסביר כי המודרניזם היא תיאוריה אינטלקטואלית שאינה מכוונת לתנועה יצירתית בלבד, גם קוראת למרד נגד המציאות בכל ההיבטים הפוליטיים, החברתיים, הכלכליים והדתיים של החברה, זוהי רעידת אדמה אלימה, וגם הפיכה תרבותית מקיפה, גרמה לאדם המערבי לפקפק בכל הציוויליזציה שלו, הוא דוחה אפילו את אמונתו המורשת. לכן, המערב בנה בסיס קהילתי עולמי רחב למחשבה זו באמצעות חלוצי המחשבה החילונית, והפצתם בקהילותיהם ומתן להם את כל מה שהם צריכים כדי לשבור את מערכות הקהילה המחויבת, ובכך לחסל את כל מה ש הוא טוב, והפצת המחשבה המערבית ההרסנית להשמדת החברות, ובכך להחלפת את המחשבה החברתית המערבית. הדבר החשוב ביותר שעיין החוקר הוא הגדרתו של הסופר והמבקר מיכה יוסף פרדיצ'בסקי. ואז דרכו לכתוב היכן הוא היה ישר לתיאור את הכפר שבו הוא גר. אחר כך הוא מסביר משהו על המודרניזם מנקודת מבט ערבית-אסלאמית. וכדי להבהיר את ההשקפה העולמית של תנועה זו. החוקר ממשיך ומדבר על ראשיתו של המודרניזם העברית. ואז המודרניזם בפרוזה העברית עד הקמת הישות 1948. החוקר דיבר על ההשפעה האירופית על הסיפור העברי ועל צמיחתו.

שאלת המחקר: החוקר בחר בשתי יצירות של ברדיצ'בסקי, "מחנים" ו"עורבא פרח" שבהן השפעת המודרניזם מופיעה בבירור, אשר היה תכונה בכל יצירתו, כי הוא רצה לשנות את חיי היהודים ולהוציאם מכתבי בית הכנסת שהוכנו מראש למדעים פילוסופיים שונים, ולשים אותם בדרכים כדי להפוך על המציאות הדתית של היהודים.

מטרות המחקר: הסבר את חומרת המודרניזם לחברות המאוגדות בכללים דתיים, כלכליים, חברתיים ופוליטיים. וכדי להבהיר את המטרה ההרסנית של תנועה זו.

חומר ושיטת המחקר: החוקר השתמש בשיטה האנליטית והדדוקטיבית בביקורת ובניתוח של הטקסטים הנבחרים של המחבר, ודרך הקריאה שלו לאמץ את הגישה המודרנית בחיי היהודים על ידי כתיבת סיפורים הדורשים שינוי.

מיכה יוסף ברדיצ'בסקי (בן גריון) 1865-1921

המערב, היא רחוקה מחייהם של המוסלמים רחוקה מאמת דתם, גישתם לחיים, לצלילי האמונה ולכבוד הבורא. המודרניות, אם כן, מנקודת המבט האסלאמית אצל רבים מהמטיפים מנוגדת לדת המוסלמית שלנו, זהו כלי הריסה שבא לחסל כל מה שהוא מוסלמי, דת, שפה, ספרות ומורשת, ולחזק את רעיונות הרסניים והדוקטרינות, אבל הן הדוקטרינות האינטלקטואליות המסוכנות ביותר, ומודרניות יותר ערכים קטלניים של החברה המוסלמית הערבית ולנסות לחסל אותה ולהיפטר ממנה, ולהקמת חברה ערבית אינטלקטואלית לשקף את שנאת החברות המערביות לעולם המוסלמי, כדי להרוג את רוח האסלאם ואת שפתו ומורשתו. [זיאד, מוסאד מוחמד, 2006, 4-4].

המודרניזם (**Modernism**) תנועה בתולדות הכנסיה הקא- תולית בסוף ה-19 שביקשה להתאים את תורות הכנסיה והתאולוגיה לחיים המודרניים ולהשגי התקופה ולצרכיה, מבלי לפגוע בעקרונות האמונה הקאתולית. מרכז התנועה, ישעוררה משבר חמור בכנסיה, יהיה בצרפת, וראשיה היו נציגים מובהקים של האינטליגנציה הקאתולית, אנש-רוח כמרסל ארבר (**M.H'erbart**), אדואר לה רואה, אלפרד פירמן לואזי, והאירי ג'ורג' טירל. מקור התנועה בתסיסה האינטלקטואלית, בתורות הפילוסופיות החדשות, בהתפתחות המדעים ובהשקפות הביקורתיות. חסידי התנועה צידדו בבקורת המקרא והברית החדשה ותבעו שינוי בהבנת כתבי-הקודש ותולדות הנצרות. החוקרים המודרניסטיים נסחפו ע"י תוצאות מחקריהם מעבר למקובל בדוגמטיקה הכנסייתית. הם ראו את התקדמות הכנסיה ויצירתה הדתית כמנהולות ע"י רוח-הקודש, ולכן חיי הרוח והדת של הכנסיה הם העיקר. משום-כך לא ייחסו חשיבות מכרעת לראשית הנצרות ולכתביה המוקדמים; מתוך חיוב הכנסיה והתפתחותה הרוחנית, יכלו המודרניסטים להצדיק את גישתם הביקורתית- היסטורית ביחס לתולדות הנצרות, הברית החדשה וכתבי אבות- הכנסיה הראשונים. [האנציקלופדיה העברית כללי ת, 1970: 392, 393]

ראשית המודרניזם העברי:

אולי לא היה זה נכון לדבר על יהודי חדש. יהודים- או אולי טוב יותר העברים החדשים אשר הם הסופרים היהודים שבאו ממזרח

ברדיצ'בסקי מביא עמו לספרות העברית את קולה הברור של ספרות ה"צפון". הוא קולט ראשון, בלהיטות ובמסקניות, את קול המיתוס "הצפוני", את המיתולוגיה ואת שירת האינס-טינקטים של כל שהוא מיתי, בלתי מודע ובלתי ראציונאלי. מכאן מקומו המיוחד כמחולל המפנה במסורת הספרות העברית החדשה. [שאנן, אברהם, 1962: 74].

שיטתו:

ברדיצ'בסקי נשאר נאמן לאותה עיירה יהודית קטנה שלו אף בהיותו רחוק ממנה מרחק גיאוגרפי רב מאוד – את כל "שינויי- הערכין" שלו ניסה לגלם בסיפורי העיירה, ובכינוסי האגדה הישראלית וסיפור-המעשה העממי- היהודי, סיפורו של ברדיצ'בסקי, כאגדה היוצאת מידו, הוא אובייקטיבי בהחלט, ומשמעותו האמנותית טבועה בעצמותן של הנפשות הפועלות בסיפור ובאגדה, בהווייתם הטבעית של הדברים. לכן ראו בו רב ומורה-דרך. יצירתו העברית טבועה בחותם של טראגיות מיוחדת. יחד היה בדורו ברגישות האסתטית שלו, בדחפים האינטואיטיביים שלו. דבק היה בריאליה היום-יומית של העיירה בכל סיפוריו. המאפיין העיקרי של כתיבתו של ברדיצ'בסקי הוא "חידוש" כמובן, פרי דחפו הבלתי-פוסק למצוא מבע ספרותי- אמנותי הולם לרגישותו האסתטית. הוא היה מושפע מן הסוגיות האסתטיות של שופנהאואר ושל ניצשה. במערכתו הסיפורית נסתמנו כמה וכמה דרכים האופייניים לסיפורת החדשה באירופה בסופה של המאה התשע-עשרה ובראשיתה של המאה העשרים. [רבינוביץ, ישעיה, 1967: 101, 102, 103, 106], [שאנן, אברהם, 1978: 131].

המודרניזם:

המודרניזם הוא מגמה אינטלקטואלית מסוכן יותר מאשר ליברליזם, חילוניות ומרקסיזם, וכל מה שהאנושות הזאת ידעה על דוקטרינות ומגמות הרסניות, היא מביחה את כל הדוקטרינות האינטלקטואליות האלה, המודרניות אינה קשורה לתחומי היצירה האמנותית והביקורת הספרותית, אבל היא נוגעת לחיי האדם בכל תחומי החומר והרוח. במובן ברור יותר, זוהי מגמה חדשה המהווה מהפכה שלמה לכל מה שהיה ומה בחברה. המודרניזם היום היא דוקטרינה אינטלקטואלית חדשה בעלת שורשים ומקורות מן

ירמיהו יובל, יאיר צבן, דוד שחם, דן מירון וחנן חבר, 2007 :
100, 101]

המודרניזם בסיפורת הפרוזה העברית עד קום המדינה .

המודרניזם בסיפורת הפרוזה העברית האמנותית הופיע בראשית המאה ה' 20- אם נבקש לקבוע לו תאריך פתיחה יהיה זה השנים , 1899-1900 שבהן פרסם מיכה יוסף ברדיצ'בסקי את שתי הנובלות המכוננות שלו , "מחניים" ו"עורבא פרח" , " שהשפיעו השפעה מרחיקת לכת על דור מספרים צעירים , אשר הפכו את המהלך המודרניסטי למסלול מרכזי בהתפתחות הסיפורת העברית במשך 15 השנים שעד לפרוץ מלחמת העולם הראשונה (ובהם ברנר , גנסין , שופמן , ל"א אריאלי וש"י עגנון הצעיר .) הנובלה "עורבא פרח" , " אף שהיתה כתובה כסיפור וידוי , מעין התבוננות נכאבת לאחור בפרשת חיים שתמה ונשלמה (ומתכונת סיפורית כזאת היתה מוכרת לספרות האירופית והעברית זה כבר , לכל המאוחר מן הוידויים של ז'אן ז'אק רוסו במאה ה' 18- והיתה מקובלת בסיפורת העברית של תקופת ההשכלה , כגון ברומן התועה בדרכי החיים מאת פרץ סמולנסקין ,) הכניסה לסיפורת העברית בפעם הראשונה רצף סיפורי אחיד המתרחש כולו בתחומה של התודעה , שהתנועה הפנימית שלה חשובה הרבה יותר מן ההתקדמות של סיפור המעשה במסגרת המשכיות של האירועים בזמן ובמרחב . הנובלה "מחניים" , " שהיתה רדיקלית יותר מתאומתה מבחינת פריצתו של המודרניזם לסיפורת העברית , העלתה דמות הפועלת ממניעים מודחקים ולא מודעים . ברמת סיפור המעשה הכרעותיו ומעשיו של גיבור הסיפור אינם מובנים ואף אינם מוסברים . בדרך זו שבר "מחניים" את מסורת ההתנעה של סיפור מעשה על פי הצירוף הסיבתי של 'אופל' ונסיבות חיים . תחת זאת מוסברת פעולתו של הגיבור כאילו היתה מונעת על ידי מערכת לא מודעת של תגובות ומניעים המבוססת על המיתוס של אדיפוס המביא את הגיבור למודעות באמצעות " היוודעות" מחרידה הדנה אותו למעין ניקור עיניים סימבולי ולגלות . בני הדור , וביחוד הצעירים שבהם , חשו בחידוש הגדול שבצירוף של חוסר ההסתברות של הסיפור ברמת סיפור המעשה להסתברות שלו ברמה ה"מיתית" - " מטפורית המייצגת את החיים הנפשיים הלא מודעים של הגיבור . מנקודה זו ואילך התפתח המהלך המודרניסטי

אירופה, האוסטיוודן' , אשר שפתם היתה יידיש אך כותבים בעברית. שלא כמו סופרי היידיש שלא נקלטו בבירות המערב , זה קרה להם שינוי אישי ותרבותי במידה רבה. בגלל הנסיבות ההיסטוריות המיוחדות שבהן גדלה הספרות העברית המודרנית, קשה לקבוע במדויק את מיקומו. היה לא חזיקתה את התנועה ששררה בספרות המערבית. עוד לפני שהמודרניזם העבר זוהה , ובוודאי לפני היווסדה, היו שינויים בחברות מזרח אירופה, שאוחדה עד אז. מודרניזם , כמו מושגי מפתח אחרים בתולדות התרבות והאמנות (קלסיציזם, רומנטיזם, ריאליזם וכו') הוא מושג רב משמעויות , המשמש במובנים שונים בהקשרים שונים . בסוציולוגיה ובמדעי התרבות מורה המושג על אותה הערכה של הכיוון והאפשרויות בחיים האנושיים החברתיים ששורשיה נעוצים בתרבות הנאורות של המאה ה-18- ובהסתמכות על חשיבה רציונלית-ביקורתית . לפי ההערכה הזאת , האמת , המוסר והיופי הם בבחינת ישויות קיימות קיום אובייקטיבי וניתן לגלותם באמצעות החשיבה הרציונלית המדעית . מכאן שניתן גם להשליט על החיים סדרים ונורמות , אשר באורח הגיוני ישפרו את הקיום האנושי ויקרבו אותו לאמת , למוסר וליופי , באסתטיקה קשור המודרניזם בהנחה שההתנסות האסתטית ניתנת לידיעה ולחקירה כשהיא לעצמה. האובייקט האסתטי הוא בעל קיום אובייקטיבי והוא מצטיין במורכבות ובאחדותיות פנימית . את כל אלה ניתן לגלות באמצעות חשיבה אנליטית במידה שזו תכוון כל כולה אל המרכיב האסתטי שבאובייקט הזה (שיכולים להיות בו גם מרכיבים אחרים ,) ומכאן האמונה באפשרות החשיפה של התכונות האינהרנטיות , הפנימיות , המקנות לאובייקט האסתטי את סגולתו האמנותית : אמונה שעליה מבוססת הביקורת והפרשנות המודרניות של יצירות האמנות לסוגיהן . שורשיה של התפיסה הזאת נעוצים בהפרדה החדה שהפריד עמנואל קאנט בין כוח השיפוט האסתטי לבין " התבונה הטורה" מזה ו"התבונה המעשית" מזה . בתולדות האמנות והספרות "מכסה" המושג מודרניזם שלל תופעות מאוחרות בהרבה לאלו המזוהות עם המודרניזם הסוציותרבותי . כאן הוא מזוהה בעיקר עם זרמים וקבוצות שפעלו מראשית המאה ה-20- (ויש אומרים , משלהי המאה ה' ,) 19- הגיעו למלוא גיבושם סמוך למלחמת העולם הראשונה או מיד לאחריה , והוסיפו והתפתחו עד לאמצע המאה. [

הללכרלם בני דורם לורלם אל המודללם של פושקלן ולרמונטוב מרלשלל המללה הלשלע - עשרלה או אל שילר וגלה הגרמנלם. [ברלנקר 'מנלם' 2016 : 2, 3].

בסוף המלה הל-19 הללפלח סלפור של צבע ספרולל מודרנל, יש לה לכונולול ומלפללנלם לכנללל, נעשו נלסלונול בספרול המערבול ללכול אותה לפני המלה הל-19, עם זלל, הלם הל סלפורלם קצרלם בגודל לא בצורה. אשר לסלפור העברל קצר, הלל הללפלח בשולל הרומן. הל פרח בתקופלה של סמולנסקלן (1848-1885) וברוס (1851-1902), וברנד סטר (1842-1928), אחד הסופרלם הללשובלם בולור של הסלפור העברל קצר, למשל (גרשון שופמן) אשר הלל הלל האומן של הסלפור קצר בספרול העברול הללדלה, ודבורה ברון שלא פלות חשוב מלשר שופמן אשר לקלה את אמנות הסלפור הלרופל קצר, במלוחד הסלפורלם הרולסללם והצרפוללם, שלמדה מטולסטול, 'צ'וב, פלובר ומובלסלן חופש הרלללה ללפל המצלללות, וללכרלם כמו חללם הזז, מנדלל מוכר ספרלם ולמנון שמוש. [דעלבל 'עלמלד סעלד', 2012 : 11, 12].

בלטללה במלה הל-14, לנו מוצללם סלפורלם קצרלם הנולשלת את שמו של מלכרו. ג'ובלני בוצ'לצ'ול הל מלכרם של דקמרון, קבוצלה של (100) סלפור קצר, בעלל רוב המכקרלם זהו סלפור אלף בית הסלפור קצר. [אל-שלח'לל 'סכלל נלג'ל, 2013 : 15].

הסלפור בלפורשו הכללל הלל מעשללה שמשמעולל הלל: בן-דלם מספר על מה שהול רלה או מה שהול שמע, הללולל של הסלפור הללה עללה, מלז ברללותו של בן-הלדלם. ורוב ללעות את המלורעות בזמן העללק הגלעו אללנו על-ללל הסלפורלם הללסורללם. הנללה לספר הלל נללה קדומלה מלוד של הלדלם. מלז ומעוללם הלל אנשלם מספרלם זה לזה מעשלם שהלל ושלל הלל, מעשלם מחלל יום-לום וסלפורל דמלון, זכרונול ודברל מסורל. אך כלצלרה ספרוללל אמנוללל נלקבל הסלפור מללר למדל, כבלול אמנולל-לשונל לגללמל קודמת השלרה לפרולה. הסלפור חל בעמלם בעלקר כמסורל שבעל פלה, בכלול זמן לולר ושמלעה, כמשהו שאלנו רלול להעלותו על הלל. ולפלול מוצללם לנו סלפורלם קדומלם שנרשמו, הרל מטרלם למלד, מה שקורללם בלמלנו- (לל ספרוללל). הלל זה פרק בהלסורלה או דרשה, או נלום שנרשלם ולשר הסלפור המסופר בו בדרך אגב הל רק משל לנמשל. הסלפור הללכול. כסוג

בסלפורל העברול במסלול שהלל בו עלולל ולרלדול ולף הללפלולולל למסלולל משנה רחוקלם למדל זה מזה. הלל בהללפלחות הזול זמנלם של הללעצמות וזמנלם של הללרופול. המודרנלזם הספרולל כבש לעצמו מעמד מרכזל בספרול וללכד אותו ונעשה ללופעה בוללט אבל לא דומלנללל, וללכר כך (כבר בתקופלה הללרללל) שב וכבש לו מקום במרכז הקלנונל של הפרולה הלמנוללל. הלללפלחות הזול, שנמשכה מלצול המלה עד להקמת מדלנל ישראל. [לרמלה יובל, 2007 : 154]

הללשפעה הלרופולל על הסלפור העברל.

המלשבה הנלשלללל שהלה לו הלשפעה רבה על הלנועה הצלוללל ברלשלל דרכה ובמלוחד הלוגלם הצלוללם הרלשונלם. נרלה שכולם מלזו בנלשלה מה הל רוצלה: ברדלקובסקל, כמו רבלם הללרלם, הלל לקלה את מה שנרלה מלללם לחזון של עולמו. שלא כמו אחד העלם, שהלעל אג'נדה מלוחכמת לספרול עברול מלוחכמת ללומל, ברדלצ'בסקל נלסה לבסס את הללפלחות הספרול על עקרונול אסטלללם וקלומללם, מה שלא ענלון את חמלם הרבה, ילר על כן ברדלצ'בסקל גם קרל להפסקל את המסורל הללודלל בתקופלה שלללר המקרל וללזור אל המללוס הללודל, "לפנל שהעלם הלל מלחלל לקשרל הלורה". הלל לללר את הללודל הללד כצללל ישראל של העברול העללקלה ולרופלה נגד יהודלם בגולה. [גולדמן, נלום, 1978 : 102, 103]

למשך תקופלה קצרה אחל 'שנמשכה שנות דור או דור וחצל בשנות השלשלם והשבעלם של המלה הלשלע-עשרלה 'שנוללהלם של (ל'ג- יהודה לב גורדון, משורר עברל בתקופל הללכללה. [סללם 'שעבאן מלמד, 1985 : 162]. (מלפו 'ברולדס וסמולנסקלן, הללקלמה הספרול העברול ללדה של ספרול הלרופול גדולה אחל, הלל הספרול הרולסל. כמובן גם לללר תקופלה קצרה זו הלל לספרול העברול יחסלם מלוחדלם עם הספרול הרולסל, ולל רק בתחום הספרול הלמנוללל אלל גם בתחום המלשבה הצלבורול, לל רק את עולמם של ברנר ושל אהרן דוד גורדון אל אפשר להבין בלל הספרול והלהגלה של (הלנועה הנרודנלקלל- הל שמש של מהפכנלם רולסלם בשנות השלשלם והשבעלם של המלה הל-19) גם את עולמו של הלה "בורגנל" כללד העלם אל אפשר להבין בלל הלוללכחלם בסוצללללזם הרולסל. בלללק ולשרנללכובסקל וכמעט כל המשוררלם

הءءשם לפف מה שהוא רואה את ءءתו ולא את לבו! שממנו הסءנן השטן ומנסה להءזר בו לרעפונות הפשנים שהשאיר בעבר הקרוב. הוא מרגפש שלבו פפא מחזהו כאשר פראה שאפן אءק ءءת גן עءף. כפ האءם פוגע באנשפם. לבו פפא כאשר פראה כפ אפלול הפפם בשבפלו סובל רשעפם שאוכלפם בשר ושופפם את האם ואת הנשממה של אחרפם. הוא פפנו מאמפן שהעולם לעולם פפנו פכול להיות בלפ הרשעפם והטובפם, העשפפם והענפפם, המאסטרפם והעבءפם, ואפנו מאמפן שהמלחמה על קפומו של הפרט כנגء קפומם של אחרפם... נءמה שמוחו מאמפן ברעפונות פפלוסופפפם ءءשפם המבוסספם על ספפפה וחוסר הסכמה בגלל המءע והספרפם המوءרנפפם. הוא ספרב לקבל את הרעפון של אכפלת בשר חפה להיות אءפך בءרכפו!

לפפ כך הוא : (כל הפום הוגה בספרפם, מבקר את بف-מءרש- המءעפם וממלא את מוחו בפפערופם הגבוהפם... שפערופם בשפ- עבר פפנו רוצה להורות לחנפכפם, מפנפ שאפנו מאמפן עوء בءחפפפה של השפה, ואת חנפכפ הרבנפם השכפחפם בעפ ר הוא שונא בכל לב) [ברءפצ'בסקפ 'מ'פ,פרופקט בן-פיהוءה , מחנפפם].

לא עوء רוצה לקרוא את הספרפם העברפם כמנהגו, ءומה שהוא הءחפל לءחות את כל מה שהפה קשור לءת הפהוءפ ולכלפ הפפלה : (ואת תפלפו וספءורו שכח במءכוון באפזה מקום, למען פפ נקי מכל נכספ הפהءות ובءרכפה לא פלך עوء). [ברءפצ'בסקפ 'מ'פ,פרופקט בן-פיהוءה , מחנפפם]. הוא רוקן את מוחו מכל מורשת אבופפו, זוהפ תמצפ מוחו המולך על לבו, אמפפופפו והמחשבופ הלוגפול שלו נובעות רק ממקורפ המחשבופ כפ הלב, לפפ ءءפו, פפנו עושה כלום, הלב והרגשופ הם מעשה השטן.

אז מפכאל מפפע לאءם לשלפטה על הלב שלו, אשר זה תמפء המושב של השטן! הוא גם חפה אוהב את השפפה למרות שזה מءמה את הלב! אך הוא תמפء חפה מגרש הרופחות הרעות האלה , על فءפ קרפאת ספרפם שנכءבו באמצעות השכל האנושפ!

(אבל הוא עמל לגרש את הרופחות הרעות האלה ומءחפל לקרוא ספרפ מחשבופ בעל-פה, כءפ להגבר על לבו הזונה אחרפ נפופת אחרופ ואלהפם אחרפם) ... [ברءפצ'בסקפ 'מ'פ,פרופקט בן-פיהוءה , מחנפפם].

כשהשءקע בפולפן החל את חפפו הءءשפם. והחל לפצור את הרעפונות של השפנו המوءרנפ אשר ءחה כל את המפפפאות של העבר שלו . ואת הפפפפחותו לעולם הءءש של שלזפה , המפפאר עם אוורפה חורף טוב עם התנועה של האנשפם הטובפם . ומءחפל נראה שהוא מءאר את השבء ואת מצבם של האנשפם השונפם מחפפו הקوءמפם .. (שוררء ءממת אהרפם של שבء שלהם.. הממלאה את נפש ההולכפם לפפפל לאורך תעלת הבפפכה בנחء-רוח שאפנה מפופה בשאר עءופ השנה. ממעל לראשם משءרע מרחב ءכלء הרקפע עם ءמפ חכלפפפופפו, ולרגלם נוצצء שכבء השלג בפן הפלפנות; ולנפשם בא אופו ההء של בטחון המפפו בשעה שהכל שלום אתנו ובקרבונו ...) [ברءפצ'בסקפ 'מ'פ,פרופקט בן-פיהוءה , מחנפפם] 'פלءפם רצפם ואנשפם מחלפקפם על השלג, ءגלפם בעלפ אבעפם, התזמורת נשמעת במקום...

הءרשם עם בחורה פפה החלקה לבءה במחנה!. שעה השחור ולבשء מעפל לבן! הכל מבפפם עלפה! התלמפء העברפ שעוב את ארץ מולءפו ובفء אבופפו וגלה למקום חכמה משכה אליה את עפפו.

ואחרפ שנפפפם של לפמוד בءורה, אך הוא לא מבפן שום ءבר מהספרפם הءפפם! הוא מءחפל לקראו ספרפם על מءעפם אחרפם ובמפוחء הפפלוסופפה. התשוקה לשנופ ולחפופ, הוא רוצה רעפונות מوءרנפפם , הוא לא רוצה להפشار כנזפ רושב בעפ ההומפה ובחפפם ההומפם! פפן אפש פوءע אופו בעולם הءءש! הוא מאמפן בלפ עולם ובלפ צרכפ העולם לא פפופ חפפם. הוא החל לקבל רעפונות ءءשפם שעקרו רעפונות פפנפם מפושנפם. (ושם הוא הולם חלומות ءءשפם על קברופ חלומופפו אשר מלפנפם ..ועءה פפא מחוץ לתהומם ועמל הוא לבטל כל מה שרכש לו בפן החומופ... הוא פפא מפפלה לאורה, מעבءופ לחרות) [ברءפצ'בסקפ 'מ'פ,פרופקט בן-פיהוءה , מחנפפם].

הוא נראה מרגפש בנוח אחרפ שעקר את הרעפונות של כל הספרפם שקרא הוא בעבר! אף על פפ כן הוא חפה מרגשء את עקء הבءפءופת הקשה וכלפון-נפש. אך עءה הוא בوءء, נקי ופءפו רפקופ. בשל הרעפונות המوءרנפפם שלו אשר החלו להתנגש, עם הרעפונות המורשת הءפפפה העפפקה, והשפנו באמונפו. הספפפופת האלה עוררו זעזוע וסערופ בלבו ובמוחו, והוא חפפב למפפוא ءרך ברורה לחפפו

מיכאל יודע שיישאר העשיר, עשיר, והעני, עני, והצדיק, צדיק, והרע, רע, והרבות, רבות, והעבדים, עבדים... נדמה היה מרגיש קר לוי, לכן הוא חייב לחזור לחדרו הקטן והחשוך, המלא ספרים כי הוא עייף מאוד מללכת. העולם הזה לא ישנתה הרבה!!!!.

"ברדיצ'בסקי מצא ביטוי נאמן בסיפוריו. היחיד המבקש את דרכו בחיים, הוא מגיבוריו הטיפוסיים שלו. ב. "מחניים" מבקש מיכאל לנתק את מוסרות המוסרת, להשתחרר ולעלות על דרך-חיים חדשה". [שאנן-אברהם, 1978: 132].

החיפוש על האהבה!

ולאחר כך החוקר עובר אל הסיפור השני שנקרא "עורבא פרח" של מ"י ברדיצ'בסקי – אשר היה השם שלו בסיפור הזה הוא אלימלך, בסיפור הזה התחיל הזיכרון שלו להיות חלש ובקושי נזכר! הוא היה שומר בשער בית המדרש העליון בבירת ארץ אשכנז. הוא עדיין קורא את הספרים, רק הספרים השתנו! עדיין אותו קורא, מי אהב את הבחורה הזאת! נראה כי הסיפור הזה הוא הרחבה של הסיפור הקודם שלו. הוא הכיר את האהבה בלי למצוא נערה שאהב! אבל הבעיה שלו היא שעדיין אין לו אמן באהבה ומי אשר רוצה לאוהב אותה. הוא קרא לאהבה ברוח החדשה לאחר השינויים שחלו בו. נשיקת נערה היתה אחת השאיפות החזקות שלו! , עד כה אף בחורה לא אוהבת אותו! (יכול אנכי לאהוב נפש אחרת בכל לבי ולחלק עמה כל חלומות נפשי. הנשיקה היתה חלומי היותר גדול. לנשק נערה אשר אהב אותה ולהשתעשע בידה הרכה, זאת היתה משאת-נפשי היותר-רבה.

נגיעה של נפש בנפש בקרבת בשר ורוח היא הרגשת האדם כי איננו לבדו... [ברדיצ'בסקי, מ"י, פרויקט בן-יהודה, עורבא פרח].

לאחר שעזב את בית המדרש ובעיותיו ונכנס לעולם הפילוסופיה והחופש אחרי האינטלקטואלי, שלב החיפוש העצמי החל בעולם החדש הזה. אני אשאל ילדה תמימה שאני יכול לאהוב אותה בכל לבי ולשתף אתה את חלומותי חיי ותשוקתי הרוחנית! ספרי החוכמה שקראתי או את שירת האהבה, לא עוזרים לי להבין את המסתורין של רוח הנשים! סטודנטים אומרים שאני יכול לקנות את האהבה! אבל אני דוחה את התיאוריה הזאת. אחד הימים ובפעם הראשונה הוא הוזמן על ידי חבריו להשתתף בטקס שלהם, היה

הוא היה כאיש מארץ רחוקה וכתועה הוא ביניהם-מה הוא עושה בין האנשים האלה? למרות הקשיים הללו, אך הוא ממשיך בעבודתו ואת הקריאות הפילוסופיות ולימוד בידעת הטבע, כדי לקבל תשובות הולמות במוחו, ויותר מדי שאלות אצלו, היה לו שאלות רבות לעולם החדש הזה, אבל הוא לא יכול לשאול בגלל הפרעת את השכל שלו ולעבוד עם הרגשות והלב, כי היה אסור עליו בגלל המחשבה הדתית הצרה בעבר!

(מה יש לנו ומה יודעים אנו? מה היא הדעת ואפשרות הדעת? מהו העולם והשתלשלות העולם? מה היא ההשתלשלות לפי חוקי האפשרות וההכרה? שאלות כאלה היו ממלאות אותו ומיגעות את מוחו) [ברדיצ'בסקי, מ"י, פרויקט בן-יהודה, מחניים].

הוא הקריב הכל למען החירות, הוא לא דואג לדברים של עמו, אינו שייך אליהם עוד והמה אינם שייכים אליו. הוא כבר אינו חושב על יהודים ויהדות משום נפשו נתונה בידה של הרומי, שסבתה שייכת להם, הוא מצטער על סתירה זו בתוכו בגלל מורשת אבותיו, הוא יאמר לעצמו שלבו חופשי מכל הנמנעות שבהגיון, הוא יודע שהוא יישאר עני, רעב ועצוב... אז הוא שכר חדר זול יותר מהחדר הקודם שלו, אז הוא שכר חדר זול יותר מהחדר הקודם שלו בגלל המצב הכלכלי הקשה שלו. למרות שחדרו חשוך וזול אבל הוא מרגיש עשיר, בהגיונות ומחשבות. לכן הוא לא רוצה להיות כמו הכלב הקטן שחי על פירורי הלחם של אדוניו. החורף עדיין מתרחש והוא רוצה לצאת עם אנשים לראות את הבחורה שהחליקה לכדה! שכך הוא עדיין זוכר אותה! למה לחשוב על בחורה שהיא לא מכירה וראתה פעם או פעמיים? והנערה, איננה יודעת לדבר יהודית! מדוע כחשוב על מחשבות תפלות?

לפני סוף הסיפור הוא נשבע שהוא לעולם לא ישוב למקום שבו נולד, למרות שהוא יחיה לבד ועני...

(בעזבו את עיר מולדתו הצרה נשבע, שלא לשוב עוד שמה כל הימים, ולעולם לא יחלל את שבועתו. לו אין עוד עם ועיר מולדת, בן-חורין הוא החי לבדו. הוא אינו שייך עוד לכל חבלי משפחה ומסורת זכרונות. לו אין זכרונות כללי, הוא אינו חפץ לדעת אותך כלל...) [ברדיצ'בסקי, מ"י, פרויקט בן-יהודה, מחניים].

האחרון בין הבאים, רוח קר מנשב מעט, למרות מזג האוויר היה יום קיץ. (המקום האחד שנשאר פנוי לשבת היה לשמאל הנערה... במין הכנעה ישבתי על הספסל; ואני יושב ומסתכל בה בחשאי. שערותיה צהובות ופניה כהים) [ברדיצ'בסקי, מ"י, פרויקט בן-יהודה, עורבא פרח]. (ברדיצ'בסקי, מ"י, פרויקט בן-יהודה, עורבא פרח)

הרגשות שלי זזו בגלל אותם סיפורים יפים ושירים שקראתי קודם אשר הביאו בי תסיסת נפש רבה. בכל פעם שאני קורא על מהות הרגשות ועל מהות הרעיונות, השאלות שלי גדלות. וימיו עוברים במהירות הוא עד כה לא לקטוף פרח! הוא עדיין יושב בחדרו לבדו. (על אֶדן-החלון של חדרי הנני נשען לפרקים, ואני רואה בעלים הנושרים מהאילנות ואני מרגיש מה. לי אין הדבר ברור... ולי תחסר רק נפש אחת, שאגיד לה את הכל..). [ברדיצ'בסקי, מ"י, פרויקט בן-יהודה, עורבא פרח].

בבירת הארץ הנעימה הזאת אני יושב אך היא וכל אוירה – מעין אויר ימי-הבינים! זאת הפעם שאנכי מִקְחַל להרגיש את האחדות שבין גוי ואדם ובין שניהם אני עדיין סובלת. ואז הוא חוזר לתאר את העיר שבה הוא גר.. שבטים, דגלים, רועים, ההרים השלולים, זה מזכיר אותו בשבטים והארץ העתיקה! הדובים האחדים, הבוקר והערב, השמש, כל זה גורם לו להרגיש בנוח. (והשלֵוה הזאת מגידה לי מין אחזה ומרגוע, וכמו מבשרת ימים חדשים והתעוררות חדשה). [ברדיצ'בסקי, מ"י, פרויקט בן-יהודה, עורבא פרח].

הוא שכח את הצבע השחור בשל חייו החדשים, בגלל השינוי שחל בו, לאט לאט למדתי דברים שלא נמצאים בספרים שקראתי.. למדתי את התהום בין התורה שבעל פה ובין בכתב! כ כלומר: ההבדל בין גלות ארוכה על אדמה זרה לבין תורת ההרים ואת הגבעות שם בארץ.. אשר הייתי מצייר את ירושלים, את עיר הקודש, בדמיוני, כל המחשבות האלה מגיעות עם הזריחה של השמש. (אולם אחר-כך עזבו מחשבתי את הרי יהודה, למען שכון בארץ החדשה והנער. והנער שבי מבקש אהבה, אהבת נערה אשר תדע את המהפכה שברוחי ואת אשר אני נושא בחביון נפשי.) [ברדיצ'בסקי, מ"י, פרויקט בן-יהודה, עורבא פרח].

הגובר ממשיך לדבר.. האיש החדש והטבע משכו את לבי באֶפֶן שלא ידעתי עד כה, אני חולם על מחשבה חדשה, תיאוריה אנושית

חדשה, פילוסופיה בולעת את כל הדעות ומעניקה לאנשים משמעות חדשה, לא אבקש עוד עזרה מאחרים, (כל עולמי מחשבתי רמים ונשגבים, ואני כובש לי דרכים ומסלות בדעות, במהות הדעות... כי הנני צפוי לעזרת אחרים) [ברדיצ'בסקי, מ"י, פרויקט בן-יהודה, עורבא פרח].

אלימלך התחיל סכסוך חדש אשר הוא: החיפוש אחר אשה אהובה שממלאת את חייו ומאירה את חדרו החשוך. הוא לא מרגיש שהיא אהבת אותו, ולא מרגיש שהוא אוהב אותה, אבל הוא מצא אחד מהן, הוא הרגיש כלפיה כמו אחותה! בפעם הראשונה הוא אוהב אישה, כי הוא לא יודע את ההבדל בין אהבה לאהבה אחרים, היא היתה חולה כשחזרה ושכרה את החדר השני איתו, הוא נכנס לחדר שלה ונתן לה מזון ותרופות למרות העוני החמור שלו, הוא שנא את השמלה השחורה שלבשה, אבל שמלתה הלבנה היתה מתאימה לה מאוד ואהבה אותה.. הוא ניסה לגעת בשערה או לקבל את פיה, אבל הוא עדיין לא יכול להגיד לה שהוא אוהב אותה ולא סיפר לאשה לפני כן! היה אומר: לאהוב לגמרי או לחדול לגמרי! אהבה זו נמשכת באופן חד-צדדי במשך זמן רב ללא תועלת, הוא לא יכול להגיד לה שהוא אוהב אותה ולבסוף לכתוב לה מכתב לספר לה שהוא אוהב אותה ולאחר שנתן לה את המכתב עזב את הדירה... הוא הלך לכיוון ההרים לבלות שם, עכשיו בידיה החיים שלי והזמן שלי וכל מה שהתחלתי אני מרגיש מאוד ומפחד מאוד ושעמום הורג בתוכו.. בסוף היא עוזבת בלי לענות לו וחוזרת, חוויית האהבה הראשונה נכשלה.. ושוב הוא חוזר לבדו בחדרו החשוך עם הנר שמאיר את חדרו, לאחר מכן הוא עוזב את חדרו לבלות זמן בעיר אחרת אשר נמצאת על חוף הים אצל אחד קרובי משפחתי, הוא חי מבולבל בין עברו לבין ההווה שלו, היא אשמה בדבר, אנכי אשם, החיים אשמים? אומר. (ובשנאתי העזה אז להן ולכל חלל-עולמן, לקחתי עט-עופרת ונייר ואחרוט לדורות את הדברים האלה: ארורה אֶת, ארור יפִיך ותומך; ארורים חיִיך וקדושתך, ארורה אֶת לדורות. ארור היום שראיתך, ארור היום שבו הקדשתך; ארור היום שבו טמאתיני בקדושתך. ארורה השעה בה חלמתי חלום שלִנְתְך, ארור הרגע בו הנחית מאורך, ארורה אֶת וזיו-היופי שלך) [ברדיצ'בסקי, מ"י, פרויקט בן-יהודה, עורבא פרח]

בסוף הסיפור הוא מספר לאשה שהוא יכול לבכות ולבכות ולבכות , הוי-אשה! את מקוללת, ואת חיך, אני שונאת אותך כל חי... העיונות ביני לבינך תישאר, לעולם לא אסלח לה, ועתה עזבתי את ארץ ההרים, וחזרתי לארץ אשכנז, ואז באו ימי השינוי והשינוי, תחילתה של מלחמת חיים חדשה וחלומות חדשים. על פרשת דרכים הנני עומד, כל הכיוונים אני שואף וכל החלומות אחרים! (ויש שאני מצטער על היהדות, שלא תדע לגדל נזירים בישראל, כי לו היה אצלנו בית-מקלט, כי אז קיללתי את החיים ואת הנשים גם יחד והייתי בא לתוך חזרי-חדריו.) [ברדיצ'בסקי מ"י, פרויקט בן-יהודה, עורבא פרח] .

אבל בזמן שהייתי עדיין בחיים, עדיין סבלתי ממאבק החיים, ברחתי לים, לשדות, שכבתי על גבי על גבעה קטנה, לפני עמק אינסופי ולמראשותי בקבוק מים, אני חושב על העולם הישן שיצאתי ממנו לעולם החדש, שקבלתי אותו בשתי ידי, ואת החטאים היפים שהקיפו אותי מכל צד. (ובעודני חושב ומתפלספ: "מאין ולאן?" בא אלי מכתב מאתה. והמכתב מלא אהבה, נכאים שבאהבה והשתפכות שבאהבה. עזובה ובודדה היא בארץ ההרים, אומרת היא: שם תחשוב ותהגה באשמתה הגדולה שאשמה לנפש, ולה צריכים עתה רחשי-נפש וקרבת-נפש...) [ברדיצ'בסקי מ"י, פרויקט בן-יהודה, עורבא פרח] .

ועל גב המכתב היה כתוב על פי טעות ככוונה: "לפלונית!" הלב שלי שומע אותה אומרת שהיא "משטה הייתי כך!" לכן זה היה כל הסבל של הנשמה שלי באותה שנה-ומחצה , רק תעתוע היה לא אמיתי, רק עורבא פרח, רק עורבא פרח...

"כמו בסיפורו לעיל, כן גם במרבית סיפוריו האחרים הלכי-הנפש של הגיבור והתחיה על לבטוי הם העיקר בשביל המספר. גיבור הסיפור "עורבא פרח" אלימלך, יודע געגועים טמירים שאף הם יסוד מוסד בסיפוריו. " [שאנן, אברהם, 1978: 132].

"הוא תועה בעולם הזר הקוסם לויאך עם זה הוא זר ומוזר לו סיפורים אלה "מחננים", ו " עורבא פרח "...הם מעין וידוי אישי רווי-שירה, שצער-היחיד ממוזג בו בצער האומה כולה!". [האנציקלופדיה העברית כללית, 1964: 65].

המסקנות:

הנקודות החשובות ביותר שאליהן הגיע החוקר ממחקר הזה, אשר היה משקף את חייו של הסופר מ"י ברדיצ'בסקי, דואליות של חיים שחווה היהודי בין המורשת הדתית של הסבים לבין העולם המודרני אשר החל באירופה - מהפכת התרבות והתעשייתית , השינויים הרדיקליים בחברות אירופאיות , כולל הקהילה היהודית שהתגוררה בין קהילות אלה.

1. העבר היהודי נדחה על כל חסרונותיו.
2. ביטול את ההגבלות הדתיות על הפרט ועל הקבוצות היהודיות.
3. הוא דחה את חיי הגטו שקרא להם "מחננים".
4. החיפוש אחר חירות אינטלקטואלית וחופש אישי מחוץ לחומות הגטו.
5. החופש לבחור את החיים הפרטיים וציבוריים על ידי קריאת ספרים עם תרבות פילוסופית, טבע ומדעים אחרים אשר נכתבה על ידי המוח האנושי.
6. אי קיום המצוות הדתיות של התורה כי ההגבלות שלה אשר הוטלו עליהם אינן צודקות .
7. אהבה וחיים הם זכויות של כולם, במיוחד אהבת נשים זרות מחוץ לגטו.
8. שני הסיפורים משלימים זה את זה, למרות השמות השונים של גיבורי שני הסיפורים. ב "מחננים" היה מיכאל , ועורבא פרח היה אלימלך !.
9. ההתנגדות שהסופר חי בין העבר המקולל ולחיים החדשים, אשר בה נשים הרסו אותו!.
10. אחרי כישלוננו באהבה קילל את האישה שהייתה הסיבה לכישלוננו! כי הוא רק רצה אישה שתמלא את חייו ותדליק את חדרו החשוך.
11. ברדיצ'בסקי חי בין שני סיפורים של " מחננים" , ו " עורבא פרח" חיים קשים, אבל לא ויתר על עקרונותיו בחיים החדשים.

ביוגרפיה:

- (גולדמן, נהום , Léon Abramowitz (1978) הפרדוקס היהודי: שיחות עם ליאון אברמוביץ, אוניברסיטת קליפורניה, מסדה).
- (אברמסון, גלנדה , (2009) , הראשון לשבים: דמותו של היהודי החדש בספרות העברית המודרנית, ישראל).
- (שאנן, אברהם , (1978) מלון הספרות החדשה העברית והכללית, הושע אורנשטיין, הוצאת " יבנה" תל-אביב).
- (האנציקלופדיה העברית כללית, יהודית וארצישראלית), (1964), כרך תשיעי במדבר- בת-שבע, חברה להוצאת אנציקלופדיה בע"מ , תל-אביב).

- (שאנן, אברהם) (1962) הספרות העברית החדשה לזרמיה , מסדה)
- (רבינוביץ, ישעיהו) (1967) , הסיפורת העברית מחפשת גיבור כיוונים בהתפתחותה האמנותית של הסיפורת העברית המודרנית. הוצאת אגודת הסופרים בישראל ליד הוצאת "מסדה" הע"ם).
- (האנציקלופדיה העברית כללית) (1970) , יהדות וארצישראלית , כרך עשרים ושנים , חברה להוצאת אנציקלופדיות בע"ם ירושלים--תל-אביב).
- (ירמיהו יובל, יאיר צבן, דוד שחם, דן מירון וחנן חבר) (2007) , זמן יהודי חדש : תרבות יהודית בעידן חילוני - מבט אנציקלופדי - כרך שלישי : ספרויות ואמנויות, כתר הוצאה לאור למדא - עמותה לתרבות יהודית מודרנית).
- (נהום גולדמן, Léon Abramowitz) (1978) (הפרדוקס היהודי: שיחות עם ליאון אברמוביץ, אוניברסיטת קליפורניה, מסדה).
- (ברינקר , מנחם) (2016) הספרות העברית כספרות אירופית. הגות ועיון, סדרת "פרשנות ותרבות" בעריכת אבי שגיא, ינואר).
- זיאד, מוסאד מוחמד (2006) , המודרניזם - מושגה - הקמתה - חלוציה, מחקר מפורסם - יום חמישי, 4 במאי).
- ד"ר, סלאם , שעבאן מחמד (1985) , מלון ראשי תיבות - עברי-עברי (קהיר)).
- (תרגום פרופ. דעיבל , עימאד סעיד) (2012) , עשרים וחמש שנה סיפורים נבחרים מהספרות העברית החדשה, דאר אל - ממון תרגום ופרסום בגדד).
- (תורגם: פרופ. ' אל-שיח'לי , סבאח נאג'י, (2013) , כרית גוסס, סיפורים קצרים על הספרות העברית, יצחק לייבוש פרץ , דאר אל-מעמון לתרגום ופרסום , בגדאד).
- (עוזר לפרופ. ד"ר , אלעתבי , ג'אסם רשיד חלו , (2015) , הסגנון הספרותי והלשוני של היישוב היהודי בפלסטין ביצירותיו הסיפוריות של משה סמילנסקי , תזה אינה מפורסמת מוגשת למועצת פקולטת השפות- אוניברסיטת בגדאד כמילוי חלק מהדרישות לקבלת תואר שלישי (פילוסופיה בשפה העברית , בגדאד).
- (עוזר לפרופ. ד"ר , אלעתבי, (2015) , ג'אסם רשיד חלו , בגדאד).
- (translate.google.iq).
- ברדיצ'בסקי, מ"י, פרויקט בן יהודה , (2019) , מחניים , benyehuda.org, Satyrday, June 15).

● ברדיצ'בסקי, מ"י, פרויקט בן יהודה , (2019) , עוֹרְבָא פְּרַח (benyehuda.org, Satyrday, June 15) , תקציר על החוקר:
 ג'ומעה מוחסן תורפי , מורה באוניברסיטת בגדאד , פקולטת השפות , מחלקת השפה העברית . זוכה תואר שני מאוניברסיטת בגדאד . הוא פרסם מחקרים רבים בספרות העברית החדשה. יש לו הרבה פעילויות בתחום זה .